

บทที่ 2

แผนการดำเนินงานศึกษา

การศึกษายุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเช่าที่ดิน มักเป็นการศึกษาถึงสภาพการถือครองที่ดินกับประสิทธิภาพในการผลิต หรือการปรับปรุงที่ดินเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งส่วนมากพบว่าเกษตรกรผู้เช่าจะไม่มีแรงจูงใจในการปรับปรุงที่ดินให้ดีขึ้น ทำให้ผลิตภาพต่ำ และเป็นการศึกษาถึงภาพกว้าง ๆ ของสถานภาพผู้เช่าเท่านั้น โดยมีได้แยกวิเคราะห์ตามระบบการปลูกพืช ซึ่งคาดว่าจะมีความสำคัญต่อระบบการเช่า และมีได้ศึกษาถึงความเสมอภาคทางด้านผลตอบแทนในกลุ่มผู้ถือครองที่ดินต่าง ๆ ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญค่อนข้างต่อการพัฒนาการเกษตร ดังนั้นการศึกษาดังนี้จึงได้ตั้งวัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระบบการเช่าและค่าเช่าที่ดิน และผลต่อแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิต ของระบบการปลูกพืชที่สำคัญในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความเสมอภาคทางด้านผลตอบแทนระหว่างกลุ่มผู้ถือครองที่ดินต่าง ๆ ของระบบการปลูกพืชที่สำคัญในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

ดำเนินการวิจัยภาคสนามในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่ รวม 5 อำเภอ คือ อำเภอหางดง สันป่าคอง สันทราย แม่แตงและแม่ริม (ภาคผนวก ก.) ด้วยการสัมภาษณ์เกษตรกรโดยใช้แบบสอบถาม นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์ผู้ที่ทราบเรื่องราวโดยไม่ใช้แบบ

สอบถาม และทำการแบ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผู้เช่าที่
คินทาเกินและกลุ่มผู้มีที่คินทาเกินเป็นของตนเองทั้งหมด ข้อมูลที่เก็บเป็นข้อมูลปีการเพาะปลูก
2530 อย่างไรก็ตามข้อมูลเกี่ยวกับปีชุกคูลังเป็นข้อมูลปี 2529/30

วิธีการรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเป็น 2
ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทราบเรื่องราว ความเป็นมาและการ
เปลี่ยนแปลงของระบบการเช่าที่คินในหมู่บ้านโดยไม่มีแบบสอบถามจาก 5 อำเภอ ในเขต
ที่ราบลุ่มเชียงใหม่ ตลอดจนเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างโดยใช้แบบ
สอบถามที่จัดทำขึ้น ประชากรที่ทำการศึกษายู่ในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่ ซึ่งครอบคลุมทั้งผู้
เป็นผู้เช่าและเจ้าของที่คิน การเลือกเกษตรกรตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านใช้วิธีการสุ่มอย่าง
ง่ายจากรายชื่อของเกษตรกรและได้เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 228 คน เรือน ใน 5
อำเภอจาก 13 ตำบล 15 หมู่บ้าน (ตารางที่ 1) ทั้งนี้การเลือกหมู่บ้านตัวอย่างได้เจาะ-
จงเลือกหมู่บ้านที่มีการเช่าที่คินค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยว
กับจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่สามารถศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากผลการศึกษาและเอกสาร
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง

หน่วย : ครัวเรือน

รายชื่อหมู่บ้านตัวอย่าง	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง							รวม
	ผู้เช่า			เจ้าของที่ดิน ทำการเกษตรเอง	อื่น ๆ			
	ทั้งหมด	บางส่วน	รวม					
1. บ้านเหมืองกุง	ค.หนองควาย	อ.หางคง	9	1	10	3	2	15
2. บ้านคองกาย	ค.หนองควาย	อ.หางคง	4	2	6	7	2	15
3. บ้านป่าคาล	ค.สันผักหวาน	อ.หางคง	7	3	10	5	2	17
4. บ้านกิ้วลหลวง	ค.ยู่หว่า	อ.สันป่าคอง	7	3	10	3	3	16
5. บ้านห้วยส้ม	ค.สันกลาง	อ.สันป่าคอง	9	3	12	6	-	18
6. บ้านห้วยผาย	ค.บ้านกาด	อ.สันป่าคอง	7	-	7	3	1	11
7. บ้านคอย	ค.หนองหย่ง	อ.สันทราย	13	1	14	2	-	16
8. บ้านสบแพก	ค.แม่แฝกใหม่	อ.สันทราย	6	3	9	3	3	15
9. บ้านพะเจตีย์แม่ครัว	ค.แม่แฝกใหม่	อ.สันทราย	9	5	14	5	1	20
10. บ้านท่าคันบง	ค.อินทนิล	อ.แม่แตง	7	3	10	1	1	12
11. บ้านก้างหงส์	ค.บ้านเป้า	อ.แม่แตง	6	4	10	2	2	14
12. บ้านคันผึ้ง	ค.เหมืองแก้ว	อ.แม่ริม	6	1	7	3	3	13
13. บ้านใหม่	ค.สันป่า	อ.แม่ริม	7	2	9	5	1	15
14. บ้านอ้อย	ค.ห้วยทราย	อ.แม่ริม	8	2	10	-	4	14
15. บ้านห้วยคง	ค.ริมเหนือ	อ.แม่ริม	7	4	11	4	2	17
รวม			112	37	149	52	27	228

ที่มา : จากการสัมภาษณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ได้ดำเนินการหาข้อมูล จากการสอบถามผู้ที่ทราบเรื่องราวในหมู่บ้าน ทางด้านความเป็นมา จุดเปลี่ยนแปลงของระบบการเช่าจากแบบเดิมสู่ระบบปัจจุบัน ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบการเช่าที่ดินในหมู่บ้าน ตลอดจนระบบการเช่าที่ดินในปัจจุบัน โดยไม่ใช้แบบสอบถาม สำหรับข้อมูลจากเกษตรกรตัวอย่างนั้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์เกษตรกร โดยใช้แบบสอบถาม ศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับการผลิต ระบบการเช่า ค่าใช้จ่าย ปัจจัยการผลิต และผลตอบแทนในการผลิต โดยมีตัวแปรที่สำคัญคือ

- ก. การถือครอง และการใช้ที่ดิน
- ข. ลักษณะการจ่ายค่าเช่า อัตราค่าเช่าและเงื่อนไขการเช่าอื่น
- ค. เหตุผลที่เช่า
- ง. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เช่าและเจ้าของที่ดิน
- จ. การใช้ปัจจัยการผลิต
- ฉ. ผลผลิตและผลตอบแทนในการผลิตพืชทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง
- ฉ. อาชีพ และภูมิภาคของเจ้าของที่ดิน
- ช. สัมพันธ์ทางการเกษตร

แล้วนำเอาตัวแปรข้างต้นมาวิเคราะห์แยกตามระบบการปลูกพืชที่สำคัญ ซึ่งในพื้นที่ได้คัดเลือกเกษตรกรออกตามระบบการปลูกพืชออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- กลุ่มที่ 1 ข้าว-ถั่วเหลือง
- กลุ่มที่ 2 ข้าว-พืชไร่
- กลุ่มที่ 3 ข้าว-พืชผัก

ทั้งนี้เนื่องจากในท้องที่ทำการศึกษามีระบบการปลูกพืชมากมาย การกำหนดกลุ่มพืชจะช่วยให้ง่ายต่อการศึกษาและนำไปใช้ประโยชน์

จากนั้นจึงดำเนินการเปรียบเทียบผลตอบแทนต่อไร่ของพืชทั้ง 3 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มผู้เช่า กลุ่มเจ้าของที่ดินที่ไม่เป็นผู้ผลิตและเจ้าของที่ดินที่เป็นผู้ผลิต เพื่อความแตกต่างของผลตอบแทนในกลุ่มผู้ถือครองทั้ง 3 นี้ ให้ทราบถึงความเสมอภาคระหว่างกลุ่มผู้เช่าและเจ้าของที่ดิน โดยแยกผลตอบแทนของผู้เช่าที่มีและไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ กับเจ้าของที่ดินออกจากกัน และดำเนินการเปรียบเทียบการใช้ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรของพืชทั้ง 3 กลุ่ม ระหว่างผู้เช่าและเจ้าของที่ดินที่เป็นผู้ผลิต เพื่อศึกษาถึงแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิตของผู้เช่า

ข้อจำกัดของข้อมูล

การสุ่มหาเกษตรกรตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านกระทำโดย แบ่งกลุ่มเกษตรกร เป็นกลุ่มผู้เช่าและกลุ่มเจ้าของที่ดิน เนื่องจากการศึกษามุ่งหาข้อมูลจากเกษตรกรผู้เป็นผู้เช่า อย่างไรก็ตามได้เก็บข้อมูลจากเจ้าของที่ดินที่ทำการเกษตรเองและผู้เป็นเจ้าของที่ให้เช่าที่ดินมาด้วย ซึ่งสัดส่วนระหว่างเกษตรกรผู้เป็นผู้เช่าและเจ้าของที่ดินในแต่ละหมู่บ้าน เป็นสัดส่วนที่ไม่สามารถกำหนดไว้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของเกษตรกรในการมาให้สัมภาษณ์ โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์จะมีประมาณหมู่บ้านละ 15 คน เป็นผู้เช่า 10 คน เกษตรกรเจ้าของที่ดิน 3 คน และเป็นเจ้าของที่ดินให้เช่า 2 คน ดังนั้นข้อมูลที่ได้รับจึงเป็นข้อมูลที่เน้นไปในการศึกษาเกษตรกรผู้เช่า มากกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการเช่าที่ดินในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานทางประวัติศาสตร์อันเป็นปัญหาที่สะสมต่อเนื่องมาแต่อดีต มิใช่ปัญหาที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้นเฉพาะในช่วงปัจจุบัน แต่การศึกษานี้ได้เก็บข้อมูลจากข้อมูลภาคตัดขวาง (crosssectional data) โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ตัวอย่าง และแม้ว่าจะสัมภาษณ์สืบสาวเรื่องราวไปในอดีต แต่อาจเกิดข้อจำกัดบาง

ประการขึ้นได้ทำให้ข้อมูลที่ได้มาไม่สมบูรณ์เต็มที่

การเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะได้กล่าวต่อไป ได้แบ่ง
เป็น 3 บท คือ

1. การเข้าที่คินในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่ (บทที่ 3)

เป็นการเสนอความเป็นมาของการเข้าที่คินในเขตที่ราบลุ่มเชียงใหม่
การเปลี่ยนแปลงระบบการเข้าที่คินและผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. ความเสมอภาคทางด้านผลตอบแทน (บทที่ 4)

เป็นการเปรียบเทียบผลตอบแทนต่อไร่ระหว่างกลุ่มผู้ถือครองที่ดินต่าง ๆ
เพื่อทราบถึงความเสมอภาคในแต่ละระบบการเข้า

3. แรงจูงใจในการผลิต (บทที่ 5)

เป็นการเปรียบเทียบการใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญของกลุ่มผู้เช่าและเจ้า
ของที่ดินที่ทำการผลิตเอง เพื่อให้ทราบถึงแรงจูงใจในการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มผู้เช่า